

BIBLIAI SZABADEGYETEM

JÁNOS SZERINTI EVANGÉLIUM

Előadó: Zámbó Zoltán

Bevezetés

Első pillantásra János evangéliuma egyszerűnek tűnik, azonban ez az evangélium is több mint egy egyszerű történet Jézusról. Vizsgálatunk során megláthatjuk, hogy a könyv tudatos szerkesztésű, valamint teológiailag rendkívül mély üzenetet hordoz.

A János apostol szerinti evangélium talán arról a legnevezetesebb, hogy alapvetően eltér, a másik három leírástól. Teljesen más megközelítésből tárgyalja Jézus életét, sőt a keresztény hit számára fontosnak tűnő eseményekről még csak említést sem tesz. Ebben máris van némi tanulság a számunkra: mi, emberek szeretünk sablonosan gondolkodni, aki pedig másképpen látja a világot, tőlünk eltérően, attól esetleg elfordulunk, durva esetben kirekesztjük, vagy vallási összefüggésben eretneknek nyilvánítjuk. János ilyen „eretnek”, mert ő teljesen más szemszögből látja az evangéliumot, mint Máté, Márk és Lukács. Ennek fő oka, hogy az első század vége fele írja le művét, és akkor már más kihívásokkal, néz szembe az egyház, mint 30 évvel korábban. Nézzünk néhány példát János másként gondolkodására!

1. A negyedik evangélium Jézusa másként szelíd és alázatos Jézus, sokkal inkább: **öntudatos (2:4; 4:17-18, 48; 5:45-47; 7:6-9)** és **határozott (3:10-12; 5:39-40, 42, 44; 8:44)**. Rendszeresen *döntésre, állásfoglalásra „provokálja” a hallgatóit (3:1-15; 8:31-47; 9:41; 10:32)*.

2. Néhány történet egyáltalán nem fordul elő a másik három evangélista munkájában: *beszélgetés egy vallási vezetővel, Nikodémussal (3:1-21), a Szamáriai asszony története (4:4-42), a Bethesda tónál lévő béna meggyógyítása (5:1-15), a vak meggyógyítása (9:1-41), ítélet Pilátus udvarában (18:28-19:16), és párbeszéd Péterrel (21:15-23)*.

3. Máté, Márk és Lukács evangéliumában szereplő fontos példázatok Jánosnál hiányoznak. A negyedik evangéliumban viszont két olyan jelentős példázatot találunk, amelyek nincsenek a másik háromban: *a jó Pásztor (10:1-18), a szőlőtő (15:1-8)* példázatok (bar az igazság az, hogy a szó szoros értelmében ezek nem is példázatok, inkább allegóriák).

4. A János evangéliumából a következő történetek hiányoznak, ami a másik háromban fontos szerepet játszik: *Jézus születése, keresztsége, megkísértése, az utolsó vacsora, Gecsemáné, mennybemenetel*.

5. Amellett, hogy kihagy eseményeket, szerepelnek olyan ismeretek az evangéliumban, amelyek a többiben nem: *Jákob kútja (4:4-6) es Salamon tornáca (10:23)*. János visszaemlékszik *Péter problémájára a lábmosás kapcsán a felházban (13:24); a kánai menyegzőn használt „kövedrek” számára és méretére (2:6); az ötezer megvendéglésekor a fiúnál lévő kenyerek és halak számára (6:9); Mária kenetének mennyiségére (12:3)* valamint a *Bethesda tó öt tornácára (5:2)*. Ne felejtjük el, hogy János kb. 35 évvel az események után írja az evangéliumát, amikor Jeruzsálemet porig romboltak a rómaiak!

6. A Máté, Márk és Lukács szerinti evangéliumban Jézus szolgálatának fókuszja Galilea, Jeruzsálembé pedig csak egyszer megy el. János részletesen megemlíti a második jeruzsálemi látogatását, nagy hangsúly helyezve erre, valamint kiegészíti a történetet a júdeai tevékenységgel is.

Szerzőség

Az evangélium János nevét viseli, bár a neve nem szerepel a szövegben; a könyvben újra és újra, a szerzőre utaló kifejezés: *„a tanítvány, akit Jézus szeret” (13:23-24; 19:26, 35; 20:2; 21:2, 7, 20)*. Az evangélium végén azt olvassuk, hogy ez a tanítvány az evangélium szerzője: **21:24**. Egybekent az egyik egyházatya (aki János apostol tanítványi köréhez tartozott), Hierapoliszi Papiasz († 130) egyértelműen Jánosnak tulajdonítja a róla elnevezett evangéliumot. Természetesen az utóbbi kétszáz évben jó pár különböző elmélet is napvilágot látott a szerzőséggel kapcsolatban, de ezekre most nem térnek ki.

Az evangélium szerkezete

Az evangélium bevezetéssel (prológus) kezdődik (**1:1-18**) és befejezéssel (epilógus) végződik (**János 21**). Az **1:19-12:50** terjedő szakaszban Jézus szolgálata a központi téma; **13:1-20:31** szakaszban a halála, temetése, feltámadása valamint megjelenése.

A másik lehetőség, ha a János által lejegyzett napok szerint osztjuk fel Jézus szolgálatát: **1:19-28** úgy tűnik egy nap, de többször olvassuk, hogy „*másnap*” (**1:29, 35, 44**); **2:1**-ben „*harmadnapon*”; és **4:43**-ban „*két nap múlva*”. Ha összeadjuk a napokat, akkor rájövönk, hogy Jézus szolgálatának mintegy ezer napjából mindössze huszonkilenc napot ölel fel az evangélium. Nyilvánvaló, hogy ez a leírás csak egy töredék, de ez nem is titok az olvasó előtt, hiszen János ezt le is jegyzi **21:25**-ben.

Az evangélium célja

János 20:30-31-ben találunk erre választ: „*Sok más jelt is mívelt ugyan Jézus az ő tanítványi előtt, amelyek nincsenek megírva ebben a könyvben; ezek pedig azért írtattak meg, hogy higgyétek, hogy Jézus a Krisztus, az Istennek Fia, és hogy ezt hívén életetek legyen az Ő nevében*”.

Mindezt a kedvelt tanítvány közelgő halálának összefüggésében kell látnunk, aki az utolsó élő szemtanúja Jézus testet öltésének. Az alapprobléma az volt, hogy a „második generáció”, akik személyesen nem láttak, nem hallottak, nem érintették a testet öltött Jézust, vajon nincsenek-e hátrányban azokkal szemben, akik szemtanúk voltak? Ez a keresztyénség századvégi súlyos kérdése volt! János evangéliumának célja, hogy meggyőzze a „második generációt”, hogy nincsenek hátrányban az elődökkel szemben. Ha már egyetlen apostol sem él akkor is ugyanolyan tapasztalatokat szerezhetnek Jézussal, és az evangélium munkája is ugyanúgy folytatódik tovább, úgy János nélkül, mint vele, eredményességük ettől független.

Az előbb említett megjegyzés előtt található a kételkedő Tamásról szóló történet (**20:24-29**). A **29.** versben a következőt olvassuk: „*Monda neki Jézus: Mivelhogy láttál engem, Tamás, hittél: boldogok, akik nem látnak és hisznek*”. Ebből nyilvánvaló, hogy nem kell ahhoz látni, tapintani Jézust, hogy valaki hitre jusson. Senki nincs hátrányban csak azért, mert nem lehetett ott személyesen azokban a napokban. Az apostolok és az olvasók között csak az a különbség, hogy az egyiknek a hite a látottakon alapul, a másiké pedig nem.

János 17:2-ben Jézus világosan kijelenti, hogy hatalma van az örök élet felett és mindazokon, akiket neki adott az Atya. A fejezet későbbi részében világossá válik, hogy Krisztus két csoportról beszél: az egyik csoport a tanítványai (kivéve Judás → **12.v.**), a másik pedig, akik a tanítványok beszédére majd hitre jutnak (**20.v.**). A szőlőtő példázat is ebben erősít meg bennünket. Jézus a szőlőtő, tanítványai a szőlővesszők. Kapcsolatuk eredményeként sok gyümölcsöt teremnek, ami nem más, mint a keresztyének „második generációja”. Őnekik ugyanúgy kapcsolatuk van a tövel, csak a tanítványokon igehirdetésén keresztül!

Hasonló következtetéseket vonhatunk le a második csodálatos halfogásból is (**21:1-14**). Jézus nélkül a tanítványok eredménytelenek, de Jézussal rögtön szakadozik a halójuk a sok hal miatt. A szőlőtő-szőlővessző példához hasonlóan ugyanaz a mondanivalója.

János 10:16-ban a „más juhaim” kifejezéssel szintén erre a bizonyos „második nemzedékre” utal. Lényeges a tanítványok János szerinti elhívása is. **1:35-37** szerint András és a másik tanítvány Keresztelő Janos követői voltak. Jézus keresztségekor hallva tanítójuk kijelentését: „*Íme, az Isten Báránya!*”, otthagytak őt, és Jézus után mentek. András találkozott testvérel, Péterrel, akit Jézushoz hívott (**40-42**). Fülöpöt ugyan Jézus személyesen hívta, de Nátánáélt már Fülöp hívta (**45-47**). A samáriai asszony a faluja lakóit hívta Krisztushoz (**4:28-30**). János evangéliuma azt akarja ezzel elmondani, hogy a tanítványsághoz nem szükséges, Jézus személyes (közvetlen) hívása!

Érdekesek a Jézusról szóló gyógyítási történetek is. Máté, Márk és Lukács evangéliuma szerint Jézus érintéssel gyógyított (**Máté 8:3-4, 14-15; 9:18-25, 29-30; 14:29-31, 20:34; Márk 1:29-31, 40-42; 5:21-43; 7:31-35; 8:22-26; 9:25-27; Lukács 4:40; 5:12-13; 7:14-15; 8:40-56; 13:13; 22:51**). Feltűnő azonban, hogy János evangéliumában hiányzik a közvetlen kapcsolat:

- a kánai menyegzőn Jézus érintés nélkül változtatja a vizet borrá (**2:1-11**)
- a királyi ember fiának meggyógyítása is anélkül történik, hogy Krisztus hozzáért volna (**4:46-54** – Jézus Kánában van, ez Kapernaumtól 25 km).
- a 38 éve béna emberhez sem nyúlt, egyszerűen csak annyit mondott neki, hogy: „*Kelj fel, vedd az ágyadat, és járj!*” (**5:8** új. ford.).
- a 9. fejezetben Jézus sarat kent a vak szemére, de a gyógyulás nem ekkor következett be, hanem akkor, amikor Jézus szavának engedelmességgel elment a Siloám tavához megfürödni, ami több mint egy kilométerre volt onnan (**9:1-12**)!
- a négy napja halott Lázár is egyszerűen Krisztus parancsára jött ki a sírboltból (**11:39-45**).

Ezeknek a csodáknak a tanulsága, hogy Jézus szava is elég ahhoz, hogy csoda történjen! Nincs szükség a fizikai érintésére. János apostol azt üzenté ezáltal a „második generációnak”, hogy Jézus szava legyőz minden akadályt. Az Ő szava olyan, mint a jelenléte, vagy az érintése, hatalom és újjáteremtő erő van benne! Ebben az összefüggésben sokkal többet mond Krisztus ígérete: „*Ama Vigasztaló pedig, a Szentlélek, akit az én nevemben küld az Atya, az megtanít majd titeket, és eszetekbe juttatja mindazokat, amiket mondtam néktek. Békességet hagyok néktek; az én békességemet adom néktek: nem úgy adom én néktek, amint a világ adja. Ne nyugtalanodjék a ti szívetek, se ne féljen!*” (14:26- 27). A Szentlélek jelenléte pótolja tehát Jézus hiányát.

Mi tehát ennek az evangéliumnak az üzenete a XXI. századi embernek? Lelki értelemben mi is a keresztyének „második nemzedékéhez” tartozunk. Mi sem tudunk fizikai érintkezésbe kerülni a testet öltött Jézussal. Az Úr két problémát is megoldott: az egyik, hogy Jézus elküldte maga helyett a Szentlelket; a másik, hogy a Szava legalább olyan jó és hatásos, mint érintése!

Két lényeges dolgot tartsunk szemünk előtt János evangéliumának tanulmányozása közben: (1) Nemcsak ismernünk kell Jézus szavait, de ismerjük fel annak személyes életünkre vonatkozó üzenetét. Az evangélium figyelmes kutatása megoldja azt a gondunkat, hogy mi nem tudunk személyesen találkozni Jézussal. (2) Amit felismertünk, azt valósítsuk is meg az életünkben. Jézus hatalma a Szentlélek közvetítésén keresztül akkor jut el hozzánk, ha engedelmeskedünk *szavának*. A negyedik evangélium azoknak íródott, akik nem láthatták az Urat, hogy nekik lehetőségük legyen hitre jutni **20:29-31!** Az olvasó, aki megcselekszi az evangéliumot, az megkapja azt az életet, amit Jézus szerzett meg, amikor a földön járt.

János evangéliumának fő tanításai

1. Jézus Isten végső kijelentése.

A bevezetőből világosan kiderül, hogy Jézus örökkévaló (1:1-2), az Istenség része (1:1, 2, 18), minőségében egyenlő Istennel (1:1), Ő a Teremtő (1:3) és a világ fenntartója (1:4). A földre jött, hogy kijelentse Isten dicső jellemét (1:14-17, 9-11). Ő egészen ember volt, Isten Igéje testté lett (1:1, 14). Ő Isten végső kijelentése, az élet (1:4), igazsága (1:14, 17), kegyelme (1:14, 16, 17), sőt maga Isten (1:18). Ez a téma végigvonul az egész evangéliumon. Akik együtt mennek Jézussal, követik Őt, meglátják a megnyílt mennyet (1:50-51), meglátják Jézus dicsőségét (2:11) és rajta keresztül az Atya dicsőségét (1:14; 16:27-28; 17:5). Isten emberré lett, hogy mi szemlélni tudjuk jellemét, amit amúgy soha nem tudtunk láthattunk volna (5:17-21; 8:38; 1:18). Jézus világosan elmondta, hogy az evangélium, amit Ő hirdet, az Atyától van (7:16-18; 8:26, 40; 12:49-50). Ő a világ világossága (8:12; 9:5; 1:4-5, 9-11). Jézus csak azt tette, amit az Atya tette, ha Ő jött volna erre a földre Jézus helyett (9:3-4; 10:25, 37-38). Jézust látni olyan, mint az Atyát látni, amint emberi formában munkálkodik (14:6-11; 17:26). Jézus azt tette, amit az Atya parancsolt neki (14:31; 15:10). Ő Isten Fia, teljesen egy az Atyával, nem pedig egy alsóbbrendű lény (5:19-23; 10:30).

2. Az üdvösség az élet.

János evangéliumából gyakorlatilag hiányzik az Isten országáról szóló tanítás (3:3, 5; 18:36; legalábbis abban az értelemben, ahogy azt a másik három evangélista elének tárja). Az üdvösséget János úgy határozza meg, hogy az az élet. Az élet a kezdetektől fogva az Igében volt (1:4). Az Ige a földre jött, hogy ezt az életet az emberiségnek adja (1:14; 3:11-17). Az élet - az örök élet - bárki számára élő valóság, ha hisz Jézusban (5:24-26). Krisztus az élet kenyere (6:35, 51), a feltámadás és az élet (11:25), az út, az igazság és az élet (14:6).

3. A keresztség dicsősége és felmagasztalása.

Párhuzamosan két csodálatos téma rajzolódik ki a János által bemutatott golgotai eseményben: Jézus dicsősége és Isten jellemének nagy kijelentése. Jézus sehol sem emeltetett olyan magasra, mint a kereszten (3:14-15; 8:28; 12:32). Jézus keresztre „emelése” az Atya megdicsőítése (12:27-28). Jézus keresztre Isten legvilágosabb kijelentése önmagáról. Jézus a kereszten szerezte meg az életet a világnak (3:16). János evangéliumának ironiája, hogy az életre a halálon keresztül vezet az út (12:24-25). Jézus keresztre az evangélium központi témája!

4. A vég itt van.

Figyelemre méltó, hogy János evangéliumából hiányzik a végső dolgokra vonatkozó rész (világvége). Amíg Máténál, Márknál és Lukácsnál jelentős helyet foglal el az Ótestamentumra épített jövő reménysége (az Úr napja), addig Jánosnál ez az ótestamentumi reménység már Jézus megjelenésében beteljesedett, azaz valósággá vált. A kárhozat halála nemcsak a második eljövételkor következik be, hanem már ebben az életben, az által, ahogy lelki értelemben valaki válaszol a Krisztusról szóló tanításra (5:24-30). Az ítélet nem egyszerűen a vég realitása, hanem már a kereszten megtörtént (12:31-32) és hirdettetik az evangéliumban (3:18-21; 5:24).

5. A Szentlélek szolgálata.

Egyedül János evangéliuma beszél ilyen nagy nyomatékkal Szentlélekről. A könyv korábbi fejezeteiben is szó van a Lélek munkájáról (**1:32-33; 3:5-8. 34; 4:23-24; 6:63; 7:39**), de a Róla szóló bizonyosság a „búcsúbeszédben” teljesebb ki igazán (**14-16. fejezetek**). Jézusnak el kellett menni, de nem hagyta „árván” tanítványait. Szentlelke által jött el hozzájuk (**14:16-18**). A tanítványok elveszítették Jézust, aki az Igazság (**14:6**), de elnyerték az igazság Lelkét (**14:17; 15:26; 16:13**). Elveszítették az Igét Jézus szájából, de újra „hallják” azt a Lélektől (**14:26**). Szerették Jézust, aki az Atya képe, de a Lélek az Atyától jön (**3:34-35; 13:3 vö.: 15:26**). A mennyből származik (**3:13 vö.: 1:32**) és kijelent dolgokat, amikor eljön (**4:25-26; vö.: 16:13**). Ezekből világos, hogy a Szentlélek tökéletes helyettese Jézusnak, amíg Ő távol van egyházától. A Szentlelken keresztül jut el Jézus Igéjének ereje és az örök élet a keresztyének „második nemzedékéhez”.

János evangéliumának szerkezete

I. Prológus: Jézus missziója (**1:1-18**)

II. Jézus földi szolgálata (**1:19-12:50**)

A. Jézus szolgálatának a kezdete (**1:19-51**)

1. Keresztelő János bizonyágtétele (**1:19-34**)

2. Keresztelő János tanítványi Jézushoz mennek (**1:35-51**)

B. Kánától Kánaig (**2:1-4:54**)

1. Az első csoda Kánában (**2:1-11**)

2. Jeruzsálemi események (**2:12-25**)

3. Beszélgetés Nikodémussal (**3:1-21**)

4. Keresztelő János szerepe (**3:22-30**)

5. Jézus szerepe (**3:31-36**)

6. Beszélgetés a samariai asszonnyal (**4:1-42**)

7. Jeruzsálemi események (**4:43-45**)

8. Második csoda Kánában (**4:46-54**)

B. Jézus és a zsidó ünnepek (**5:1-10:42**)

1. A Bethesda tavánál (**5:1-47**)

2. Az élet kenyérének „kiosztása” (**6:1-71**)

3. Válság a sátoros ünnepen (**7:1-8:59**)

4. A vakon született (**9:1-41**)

5. A jó Pásztor (**10:1-21**)

6. A templomszentelés ünnepe (**10:22-39**)

7. A nyilvános szolgálatának végkövetkeztetése (**10:40-42**)

D. Jézus a halál útján (**11:1-12:50**)

1. Lázár feltámasztása (**11:1-44**)

2. Jézus megölésének terve (**11:45-57**)

3. Megkenetés Bethániában (**12:1-8**)

4. Győzelmi bevonulás Jeruzsálembe (**12:9-19**)

5. Eljött Jézus „órája” (**12:20-36**)

E. Jézus szolgálatának összegzése (**12:37-50**)

III. Jézus halála és feltámadása (**13:1-20:31**)

A. A „felházban” (**13:1-17:26**)

1. A lábmosás (**13:1-30**)

2. Jézus „távozása” és visszatérése (**13:31-14:31**)

3. Jézus, az igazi szőlőtő (**15:1-17**)

4. A világ gyűlölete (**15:18-16:4**)

5. A Szentlélek munkája (**16:5-16**)

6. A szomorúság öröme változik (**16:17-33**)

7. Felajánló (főpapi) ima (**17:1-26**)

B. Halál és feltámadás (**18:1-20:31**)

1. Jézus letartoztatása (**18:1-12**)

2. Kihallgatás a főpap előtt (**18:13-27**)

3. Kihallgatás Pilátus előtt (**18:28-19:16a**)

4. Jézus halála és temetése (**19:16b-42**)

5. Jézus feltámadása (**20:1-29**)

6. A könyv célja (**20:30-31**)

III. Epilógus: A tanítványok missziója (**21:1-25**)